

A TANULÁSI ÉNKÉP ÖSSZEFÜGGÉSE A TANULMÁNYI EREDMÉNYEKKEL ÉS A KÉPESSÉGFEJLETTSÉGGEL

Szenczi Beáta*, Józsa Krisztián**

*SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola

**SZTE Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: énkép, képességfejlettség, motiváció

A tanulási énkép és az iskolai teljesítmény összefüggésére számos kutatás rámutatott már. A kutatások egy reciprok-hatás modellt támasztanak alá, mely szerint az előzetes énkép hatással van a tanulók későbbi teljesítményére, és megfordítva: az előzetes teljesítmény befolyásolja az énkép későbbi alakulását. E modellben az iskolai teljesítmény definiálása nagyban befolyásolhatja az eredmények értelmezését. A szakirodalomban az iskolai teljesítmény indikátorként vagy az osztályzatok, vagy a különböző képességteszteken elért eredmények jelennek meg. Nem ismerünk ugyanakkor olyan hazai kutatást, amely az iskolai teljesítmény és a tanulási énkép összefüggéseinek vizsgálatokor mind a két említett tényezőt figyelembe venné. Kutatásunk célja ezért a következő: egyidejűleg vizsgáljuk meg az iskolai osztályzatok és a képességfejlettség összefüggését a tanulási énképpel.

Kutatásunkban ötödikes és hetedikes tanulók vettek részt (N=414). A tanulók énképét az ausztrál SELF Research Centre munkatársai által kidolgozott kérdőív magyar nyelvű adaptációja ($\alpha=0,95$) segítségével vizsgáltuk. Az olvasási képesség fejlettségét szövegértést vizsgáló feladatokkal ($\alpha=0,91$), a matematikai képességek fejlettségét pedig a négy alapművelet mellett sorozatok és szöveges feladatok segítségével mértük ($\alpha=0,95$). Emellett minden tanuló kitöltött egy kérdőívet, mely a családi hátterére és a félévi osztályzataira vonatkozó kérdéseket tartalmazott.

A tanulási énkép egyes komponensei szignifikánsan erősebben korrelálnak az osztályzatokkal, mint bármely más vizsgált független változóval; a korrelációs együtthatók 0,4 és 0,5 közöttiek. A matematika énkép szignifikánsan összefügg a matematikai képességek fejlettségével, az olvasási énkép pedig a szövegértéssel, ám ezek az összefüggések csupán 0,3 körüliek. A szülők iskolai végzettsége hasonlóan gyengébb, 0,3 körüli korrelációt mutat a tanulási énkép komponenseivel. A regresszióanalízis rámutatott, hogy a tanulási énkép egyes komponenseinek varianciáját kizárólag az osztályzatok magyarázzák szignifikáns mértékben. Ötödik évfolyamon a matematika osztályzat a matematika énkép varianciájának 24,2%-át, az irodalom osztályzat az olvasás énkép varianciájának 32,7%-át magyarázza meg. Ugyanez az arány hetedik évfolyamon 35,1% és 11,7%. Hasonlóképpen, az iskolai általános énkép leg-erősebben a félévi osztályzatok átlagával korrelál. A tanulmányi átlag ötödikben az iskolai énkép varianciájának 13,6%-át, hetedikben 23,7%-át magyarázza. Az iskolai általános énkép alakulásában sem a szülők iskolai végzettsége, sem a képességfejlettség nem bír magyarázó erővel.

Jelen kutatás eredményei rámutattak, hogy a tanulási énképet nagyobb mértékben alakítják az osztályzatok, mint a képességek tényleges fejlettségi szintje. Éppen ezért szükséges, hogy a tanárok értékelési munkájuk során tudatában legyenek az osztályzatok énképalakító szerepével és az énkép teljesítményre gyakorolt hatásával.